

B.K. BIRLA CENTRE FOR EDUCATION

SARALA BIRLA GROUP OF SCHOOLS
A CBSE DAY-CUM-BOYS' RESIDENTIAL SCHOOL

TERM-1 EXAMINATION (2025-26)

MARATHI

MARKING SCHEME

Class : X

Date : 12.09.2025

Duration : 3 Hrs

Max. Marks : 80

विभाग (अ) वाचन व आकलन गुण (15)

प्र 1 :- (आकलन) अ: अपठित गद्यांश :-

प्र 1 (अ) खालील प्रश्नांची उत्तरे पर्यायामधून निवडा

(3X1=3)

- 1 ब डॉक्टर होण्याचे
- 2 ड दारिद्रीनारायण
- 3 अ महारोग झाल्यामुळे व उपचार न मिळाल्यामुळे

प्र 1 (ब) खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा :- (कोणतेही तीन)

(3X1=3)

- 1 बाबा वरोऱ्याच्या नगरपालिकेचे उपाध्यक्ष म्हणून निवडून आले.
- 2 पूर्वीचे दिवस वडिलांचं ऐकण्याचे होते.
- 3 बाबा आमटे यांनी दारिद्रीनारायणाशी नाते जोडले.
- 4 बाबा आमटे यांनी कष्टाशिवाय जीवन नाही, त्यागाशिवाय सुख नाही. अशी वचनं आत्मसात केली.

प्र1(क) उता-याच्या आधारे खालील प्रश्नाचे उत्तर थोडक्यात लिहा :- (कोणताही एक) (1X2=2)

- 1 तुळशीराम रस्त्याच्या कडेला असहय वेदनांनी कण्हत असलेला, नासलेल्या शरीराचा तुळशीराम हा एक कुष्ठरोगी होता . योग्य उपचार न मिळाल्यामुळे त्याचा मृत्यू झाला.
- 2 साधनाताईच्या सहकार्यामुळे आनंदवनाची निर्मिती झाली .

प्र 2:- (आकलन) अ:- अपठित पद्यांश

प्र 2 (अ) खालील प्रश्नांची उत्तरे पर्यायामधून निवडा :-

(3X1=3)

- 1 क झोपडीत
- 2 ग महालात
- 3 ब तिजोऱ्यातून

प्र 2 (ब) एका वाक्यात उत्तरे लिहा :-

(4X1=4)

- 1 झोपडीत शांती तसेच भूमीवर पडून सुखाने झोपण्याची सुखे आहेत असे कवीला वाटते.
- 2 चोऱ्या महालाच्या बंद तिजोऱ्यामधून होतात.
- 3 महालात मऊ बिछाने, कंदील शामदाने लावण्याचे कामे आहेत.
- 4 कवीच्या झोपडीत कायम शांती आहे

विभाग :- ब (20 गुण)

प्र 3 (अ) सुचनेप्रमाणे उत्तरे लिहा:- (कोणतेही चार)

(4X1=4)

- 1 क दुःख
- 2 छी!
- 3 क शब्दयोगी अव्यय
- 4 ब खूप
- 5 ब उभयान्वी अव्यय

प्र 3 (ब) काळ ओळखा व बदला (कोणतेही तीन) (3X1=3)

- 1 वर्तमानकाळ
- 2 भविष्यकाळ
- 3 आई काल सकाळपासून चिंतेत आहे.
- 4 भविष्यकाळ

प्र 3 (क) वाक्याचे प्रकार ओळखा (कोणतेही तीन) (3X1=3)

- 1 उद्गारार्थी वाक्य
- 2 राघव ढ मुलगा नाही.
- 3 प्रश्नार्थी वाक्य
- 4 आज्ञार्थी वाक्य

प्र 3 (ड) समानार्थी शब्द (कोणतेही दोन) (2X1=2)

1 इच्छा	2 अंधार	3 आग

प्र 4 (अ) विरुद्धार्थी शब्द (कोणतेही दोन) (2X1=2)

1 आसक्ती	2 सगुण	3 अनास्था

प्र 4 (ब) लिंग बदला (कोणतेही दोन) (2X1=2)

1 किशोरी	2 कवयित्री	3 कन्या

प्र 4(क) वचन बदला (कोणतेही दोन) (2X1=2)

1 रंग	2 कल्पना	3 रसिक

प्र 4 (ड) समास ओळखा (कोणतेही दोन) (2X1=2)

1 अव्ययीभाव समास	2 व्दिगु समास	3 समाहार द्वंद्व समास

विभाग-क पाठ्यपुस्तक आधारित (30 गुण)

प्र 5 (अ) एका वाक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) (3X1=3)

- 1 स्नेहलने सायकल वापरण्याचा निश्चय केला.
- 2 लेखकाच्या आईला कमी शिक्षणामुळे काँग्रेसभवनात काम मिळाले नाही.
- 3 उर्जाशक्तीचा जागर हा पाठ आठवणीतील शाळा आणि शिक्षक या पुस्तकातून घेतला आहे.
- 4 शालींच्या वर्षावाखाली कविवर्य नारायण सुर्वे यांची शालीनता हरवली नाही.

प्र 5 (ब) रिकाम्या जागी योग्य शब्द भरा (कोणतेही तीन) (3X1=3)

- 1 चंदेरी
- 2 काटयातून
- 3 तत्त्वज्ञान.
- 4 वस्त्राचा

प्र 5 क:- खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर थोडक्यात लिहा:- (1X3=3)

- 1 लेखकाने एका म्हाताऱ्या भिक्षेकऱ्याला ओंकारेश्वराच्या मंदिरात थंडीने कुडकुडत पाहिला.त्यांनी त्याला दोन शाली दिल्या परंतु त्या भिक्षेकऱ्याने त्या शाली विकल्या व दोन दिवस पोटभर जेवला त्याला त्या शालीच्या उबेपेक्षा पोटाची आग महत्त्वाची वाटली यावरून गरिबाला शालीचा उपयोग नसतो उलट ती त्याची अडचण असू शकते असे म्हाताऱ्या भिक्षेकऱ्याला सुचवायचे आहे.

2 तापाने फणफणतीय आपली धरती ही परिस्थिती बदलण्यासाठी सर्वांनी खाजगी वाहनांचा वापर कमी करायला हवा तसेच सार्वजनिक वाहनांचा वापर वाढवायला हवा .आपल्या आस-पासच्या समाजाची जागृती करायला हवी तसेच आपल्या जवळपास झाडी लावायला हवीत आणि त्यांचे संरक्षण करायला हवे.

3 पोटापाण्यासाठी लेखक व त्याच्या आईला वयाच्या सहाव्या वर्षीच घर सोडावे लागले त्याची आर्थिक परिस्थिती फार वाईट होती डोक्यापर पित्याचे छत्र नव्हते अशा परिस्थितीत आईने खूप काबाडकष्ट करून लेखकाला शिकवले आईच्या निश्चयामुळे लेखकाचे शिक्षण झाले म्हणून माझ्या यशामध्ये आईचा वाटा मोठा आहे असे लेखक अभिमानाने म्हणतात .अशा प्रकारे आई हीच मुलाची पहिली शिक्षक असते.

प्र 5 ड:- वाक्यचारांचा योग्य वापर करून वाक्य पुन्हा लिहा :-

(5X1=5)

- 1 थोर व्यक्तींचा योग्य तो मान ठेवावा याचे सर्वांना भान असायला पाहिजे.
- 2 लहानगा गोपाळ संगणक वापरण्यात खूप पारंगत आहे.
- 3 पगार वाढवावा म्हणून गणूने मालकाकडे आर्जव केली.
- 4 घरातील पसारा पाहून आईच्या अंगाचा तीळपापड झाला,
- 5 रामूच्या बोलण्यात खरेपणा आहे याचे वामनरावांना तथ्य पटले.

प्र 6 अ :- (अ) एका वाक्यात उत्तरे लिहा:- (कोणतेही चार)

(4X1=4)

- 1 सैनिकाच्या शौर्यापुढे लोकांची शान तोडकी पडते .
- 2 संत नामदेव चातक स्वःताला म्हणतात.
- 3 तोफा धडाडताना सैनिकाचे पाऊल जिद्दीचे पडते .
- 4 कवीचे हात दारिद्र्याकडे गहाण पडले.
- 5 हरिणी आपल्या पाडसा साठी चिंतीत आहे .

प्र 6 (ब) रिकाम्या जागी योग्य शब्द लिहा :- (कोणतेही चार)

(4X1=4)

- 1 अंकिला
- 2 अश्रू
- 3 हिशोब
- 4 द्रव्य
- 5 असंख्य

प्र 6 क) खालील काव्यपंक्तींचे संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा:- (कोणतेही एक)

(1X3=3)

1 **संदर्भ** — दिलेल्या ओळी दोन दिवस या कवितेतील असून कवी नारायण सुर्वे हे आहेत ही कविता ऐसा गा मी ब्रम्ह या काव्यसंग्रहातून घेतली आहे.

स्पष्टीकरण — कष्टकरी श्रमिकांचे दोन दिवस कष्ट उपसण्यात जातात म्हणजेच पोटा पाण्याची चिंता करण्यात जातात आणि उरलेले दोन दिवस सुखाची वाट पाहण्यात जातात.

किंवा

संदर्भ — दिलेल्या ओळी इंदिरा संत यांच्या औक्षण या कवितेतील असून यामध्ये सीमेवर लढायला जाणाऱ्या जवानांचे औक्षण केले आहे

स्पष्टीकरण :- प्रत्यक्ष युद्ध होताना सैनिकाच्या डोक्यावर लढाउ विमाने चोहीकडे घोंघावत असतात. गोळ्यांचा वर्षाव होत असतो बॉम्बस्फोट होत असतात तरीही स्वःताच्या जीवाची पर्वा न करता सैनिकाचे जिद्दीचे पाउल हे पुढेच पडत असते.

प्र 7 अ स्थूलवाचन :- एका वाक्यात उत्तरे लिहा :- (कोणतेही तीन) (3X1=3)

- 1 अनिल काकोडकरांनी आपले पन्नास वर्षांपूर्वीचे अनुभव सांगितले आहेत
- 2 ट्रेनिंग स्कूलला होमी भाभा तीन-चार वेळा आले होते
- 3 बार्क म्हणजे भाभा ॲटॉमिक रिसर्च सेंटर होय.

प्र 7 (ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 40ते 50 शब्दात लिहा :- (1X2=2)

- 1 स्काय इज लिमिट ही परिस्थिती स्वताचे काम स्वःता निर्माण केले आणि त्यासाठी पुढे होउन प्रयत्न केले तसेच चिंता करित न बसता कामात गढून गेले की स्काय इज द लिमिट अशी परिस्थिती निर्माण होते.
- 2 मेटलायझिंग प्रक्रियेवर काम न होण्याची कारणे अशी होती की तेथे सर्व यंत्रसामग्री असूनही कोणी वापरत नव्हते सर्वजण इंजिनियर तसेच फोरमनची मागणी करत होते स्वताचे काम स्वःता निर्माण करायला कोणी तयार नव्हते म्हणून मेटलायझिंग प्रक्रियेवर काम होण्यास अडचण सेत होती.

विभाग- ड लेखन- (गुण 15)

प्र 8 अ खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर निबंध लिहा :- (1X6=6)

- 1 सुरुवात व विषय ज्ञान 1
- 2 कल्पना शक्तीचा विस्तार 2
- 3 अनुभवविश्व आणि भाषालेखनाचे ज्ञान 1
- 4 सुवचने/उदाहरणे/म्हणी/वाक्प्रचार 1
- 5 निबंधाचा परिणामकारक शेवट 1

प्र 8 (ब) मुद्दयावर आधारित गोष्ट लिहा. (शीर्षक आणि तात्पर्य आवश्यक) (1X5=5)

- 1 गोष्टीची सुरुवात व शीर्षक 1
- 2 भूतकाळातील संवाद आणि शुध्दता 1
- 3 गोष्टीचा विस्तार व पात्र परिचय 2
- 3 गोष्टीचा समारोप आणि तात्पर्य 1

प्र 8 (क) पत्र लेखन :- (कोणतेही एक) (1X4=4)

- 1 दिनांक आणि पत्ता 1
- 2 विषय व मायना 2
- 3 समारोप व लिफाफा 1

..... यशासाठी शुभेच्छा